

KÉSZMAN JÓZSEF

A kőszemű ember fiai

kiállításmegnyitó

Dunaújváros, Kortárs Művészeti Intézet, 2006. november 17.

“Túlhaladhatjuk a szobrászatot, azután pedig túlhaladhatjuk a szobrászat túlhaladását.” Ezzel az állítás számba menő kettős tagadással kezdődik Varga Ferenc saját honlapja. Jelen kiállítását, miként eddigi munkásságát is messze, évekkel megelőzte híre. A hír, hogy van egy fiatal szobrász, aki egészen sajátos szemléletű műveket hoz létre, és munkáival azonos súlyú gondolatiság veszi körül szobrait. Aztán a kőszemű hírt, az oral history ellenőrizhetetlen forrásvidékeiről más alkotása is követte. Kézről kézre járt DLA dolgozata, amelyet a Kiotói Városi Művészeti Egyetem Képzőművészeti Karán készített. Az írás megerősítette, hogy igen, létezik egy szobrász, aki gondolat kísérleteket végez, és aki 960 km-t gyalogolva megsétáltat egy kavicsot két óceán habjai között, majd visszahelyezi oda, ahonnan felvette, vagy éppen kőből készült kontaktlencsét tesz szemgolyói elé, egy az egyben megrajzol egy fát, vagy éppen gondosan elkészített, dokumentált és felruházott szobrát pontosan követhető gondolatmenet alapján összetöri.

Képzelnünk tehát magunk elé egy fiatalembert, aki a hazai művészeti képzés hagyományrendszerében szocializálódva olyan maximákat tett magáévá, amelyekkel a nyugati s majd a keleti művészet képviselői mintegy egy évszázada operálnak. Ilyenek az eredetiség, a saját kézjegy kialakításának, a művészet határainak kitágítását célzó kezdeményezéseknek, a rendkívüli művészeti tett és a műfaj megújításának toposzai. Japánban azután lehullottak és darabokra törtek az ego kivetülésének ezek a sallangjai, és Varga a szobrászat mibenlétéről kezdett gondolkodni, amelyhez környezete a maga kulturális tradícióival kiváló háttérrel nyújtott.

Ferinek megvan a megfelelő japán szava arra az önfelejtésre és önátadásra, amely azt a különös hangoltságot takarja, ami legjobban sikerült munkái készítésekor egyfajta munkamódszerként, egyben érzelmi állapotként szolgált. Mindig is úgy éreztem, hogy Feri munkái valamiféle zen dolgok, mentális kalandok, viszonyulások szirmai. Kísérőjelenségek, amelyek aztán egyszercsak állításokká válnak, és saját maguk létrehozására irányuló erőfeszítésben nyerik el létezésük értelmét, találják meg önnön létjogukat. Varga Ferencet felvetése, hogy mi a helye és szerepe a szoborfaragásnak a technokultúra és a tömegmédiá korában, kigondolóját a szobrászat általános helyzetére vonatkozó és a szobor eredetét firtató kérdések felé vezette tovább.

Gondolatmenete sajátos negatív dialektika, nagyban hasonló ahhoz, amelyet évszázadokkal ezelőtt Descartes követett, amikor saját és a külvilág létezését illetően igyekezett biztos fundamentumokra lelni. Módszere Descartes-nak a módszeres kétely volt. Elkezdett kételkedni a készen kapott információkban, a külvilág, végül saját maga létezésében is. Ám eközben arra a következtetésre jutott elméjében, hogy kételkedhet mindenben, azonban mindeközben legkevésbé magában a kételkedésben kételkedhet, amelyet éppen végez. Tiszta és világos vagy egyértelmű felismeréshez jutott, hogy gondolkodás közben a gondolkodó egzisztencia létezése nyer evidenciát. Ezt fejezi ki a híres “Cogito ergo sum”, “Gondolkodom, tehát vagyok” szentencia.

Varga Ferenc írásában annak lehetősége sejlett fel, hogy végre valaki, aki maga is alkotó művészember, analitikusan bejárja és alkalmazza az abszurd állításból visszabontott felismerés módszerét a szobrászatra, és végrehajtja a szobrászat karteziánus fordulatát. Ehhez kísérletekre volt szüksége, amelyekkel a szobrászat mélyére hatolhat, és amelyek célja az úgynevezett “legeredendőbb szobor” megfaragása volt. A legeredendőbb szobor kifejezés Descartes tiszta és világos “idea clara et distincta” eredeti felismeréséhez fogható. A képprombolás luddita szobrászi tevékenységét, a kavics-sétáltatást, kvázi a szobrászat negligálását követően a szoborfaragás nullpontját meghaladva hamarosan a képfaragás belső készítésének élményéből inspirált, önazonos szobor megalkotása követte. Az, hogy a szoborkészítés kiváltója semmi más, mint a szobor elkészítésének vágya, csak látszólag és első pillantásra tűnhet tautológiának mindannyiunk számára. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy valamelyest ismerem Feri következő gondolatát, mi lesz a következő munkája. Én mindenestre érdeklődéssel várom ezt az új gondolat kísérletet. Addig is tekintsek meg a kiállítást, tekintsek meg a kiállítást, én magam pedig gratulálok Ferinek.